

ISSN 0367-3057 (print)
eISSN 2617-9628 (online)

ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ
ЖУРНАЛ
FARMATSEVTYCHNYI
ZHURNAL

80 (5)•2025

ISSN 0367-3057 (print), eISSN 2617-9628 (online). Фармац. журн. 2025. Т.80, № 5. 1–90

**ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ
ЖУРНАЛ Т. 80, № 5**
**FARMATSEVTYCHNYI
ZHURNAL**

Науково-практичний
рецензований журнал
Виходить шість разів на рік

ЗАСНОВАНИЙ У 1928 р.

ВЕРЕСЕНЬ–ЖОВТЕНЬ

2025 • Київ

ДП «Державний експертний центр
МОЗ України»

З М І С Т

ПОДІЇ, ФАКТИ

Анонс Форуму «Клінічні та доклінічні дослідження в умовах війни: організація та перспективи розвитку»..... 3

До 30-річчя створення кафедри військової фармації Української військово-медичної академії..... 5

**ОРГАНІЗАЦІЯ І
УПРАВЛІННЯ
ФАРМАЦІЄЮ**

Ткаченко Н. О., Хоменчук М. О.
Дослідження стану вітчизняного фармацевтичного ринку засобів для терапії набряків серцево-судинної етіології..... 7

Скупий І. М., Литвиненко О. В. Аналіз товарної політики вітчизняного фармацевтичного ринку місцевих антибактеріальних лікарських засобів, що використовують у дерматології..... 23

Коваль В. М., Кривов'яз О. В., Тозюк О. Ю., Крамар Г. І.
Організаційно-правові особливості регулювання обігу лікарських препаратів на основі медичного канабісу в Україні та світі..... 32

Шаповал Т. О., Кабачна А. В.
Дослідження думки фармацевтів щодо надання фармацевтичної допомоги пацієнтам з ожирінням..... 47

CONTENT

EVENTS, FACTS

The Announcement of the Forum «Clinical and Preclinical Research in Wartime: Organization and Development Prospects».....

On the 30th anniversary of the establishment of the Department of Military Pharmacy of the Military Medical Academy of Ukraine.....

**ORGANIZATION AND
MANAGEMENT OF
PHARMACY**

Tkachenko N. O., Khomenchuk M. O.
Research of the state of the domestic pharmaceutical market of medicines for the treatment of edema of cardiovascular etiology.....

Skupyi I. M., Lytvynenko O. V.
Analysis of the product policy of the domestic pharmaceutical market of local antibacterial medicines used in dermatology.....

Koval V. M., Kryvoviaz O. V., Toziuk O. Yu., Kramar G. I.
Organizational and legislative features of regulating the circulation of medicines based on medical cannabis in Ukraine and worldwide.....

Shapoval T. O., Kabachna A. V.
The study of pharmacists' opinions regarding to providing of pharmaceutical care to patients with obesity.....

Н. О. ТКАЧЕНКО (<https://orcid.org/0000-0002-8566-5938>), д-р фарм. наук, проф.,

М. О. ХОМЕНЧУК (<https://orcid.org/0009-0001-2655-5755>)

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ВІТЧИЗНЯНОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ ЗАСОБІВ ДЛЯ ТЕРАПІЇ НАБРЯКІВ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ ЕТІОЛОГІЇ

Ключові слова: фармацевтичний ринок, сечогінні лікарські засоби, діуретики, маркетинговий аналіз, фармацевтичне забезпечення, набряки серцево-судинної етіології

АНОТАЦІЯ

Серцево-судинні захворювання залишаються провідною причиною смертності та інвалідизації у світі, а набряковий синдром як їхній частий прояв, суттєво погіршує якість життя пацієнтів і потребує комплексного терапевтичного підходу. Незважаючи на широкий асортимент сечогінних лікарських засобів, український фармацевтичний ринок характеризується нерівномірною представленістю та значною ціновою варіабельністю, що впливає на доступність терапії.

Мета дослідження полягала в аналізі та оцінці сучасного стану ринку сечогінних лікарських засобів в Україні, призначених для лікування набряків серцево-судинної етіології. Дослідження, виконане у першому півріччі 2025 року, базувалося на маркетинговому аналізі з використанням даних Державного реєстру лікарських засобів України, Національного переліку основних лікарських засобів, відкритих статистичних джерел МОЗ України та з онлайн- інформації аптек.

Станом на 01.08.2025 року в Україні зареєстровано 116 сечогінних лікарських засобів на основі 9 міжнародних непатентованих назв, переважно у твердих лікарських формах (таблетки, капсули). Монопрепарати становлять 87% (101 із 116 лікарських засобів), що забезпечує гнучкість у виборі дозування для індивідуалізованого лікування. До Державного формуляру включено 69% (80 лікарських засобів), а до Національного переліку – 57% за міжнародними непатентованими назвами, що підтверджує їхню високу клінічну значущість. Водночас фітопрепарати та окремі синтетичні діуретики не входять до цих переліків через недостатню доказову базу.

Ринок є висококонкурентним і представлений виробниками з 13 країн, із яких 12 є іноземними. Провідні позиції займають компанії з Німеччини та Індії, що домінують у сегменті синтетичних діуретиків, тоді як українські виробники лідирують у категорії фітопрепаратів. Фізична доступність лікарських засобів загалом висока, проте наявність окремих дорогих препаратів обмежена в деяких регіонах. Цінова варіабельність є значною – від 4,40 грн за Фуросемід до 1 358,10 грн за Інспра®, що створює бар'єри для доступності інноваційних ліків для малозабезпечених груп населення.

Одержані дані щодо структуризації ринку та доступності сечогінних лікарських засобів мають важливе значення для оптимізації фармацевтичного забезпечення, зокрема через удосконалення логістичної політики, розширення реімбурсаційних програм і підтримку імпортозаміщення для забезпечення якісної терапії набряків серцево-судинної етіології в Україні.

N. O. TKACHENKO (<https://orcid.org/0000-0002-8566-5938>),
M. O. KHOMENCHUK (<https://orcid.org/0009-0001-2655-5755>)

Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University

RESEARCH OF THE STATE OF THE DOMESTIC PHARMACEUTICAL MARKET OF MEDICINES FOR THE TREATMENT OF EDEMA OF CARDIOVASCULAR ETIOLOGY

Key words: pharmaceutical market, diuretic drugs, marketing analysis, pharmaceutical provision, edema of cardiovascular etiology

ABSTRACT

Cardiovascular diseases remain the leading cause of mortality and disability worldwide, with edematous syndrome, a frequent manifestation, significantly impairing patients' quality of life and necessitating comprehensive therapeutic approaches. Despite the wide range of diuretic medicinal products available, the Ukrainian pharmaceutical market is characterized by uneven representation and significant price variability, which impacts treatment accessibility.

The study aimed to analyze and provide a pharmacoeconomic evaluation of the current state of the Ukrainian market for diuretic medicinal products used in the treatment of edema of cardiovascular etiology. Conducted in the first half of 2025, the research employed marketing and pharmacoeconomic approaches, utilizing data from the State Register of Medicinal Products of Ukraine, the National List of Essential Medicines, open statistical resources of the Ministry of Health of Ukraine, and information from online pharmacies.

As of 01.08.2025, 116 diuretic medicinal products based on 9 international nonproprietary names (INNs) are registered in Ukraine, predominantly in solid dosage forms (tablets and capsules). Monotherapy drugs account for 87% (101 out of 116 medicinal products), ensuring flexibility in selecting individualized dosages for edema treatment. Approximately 69% (80 medicinal products) are included in the State Formulary of Ukraine, and 57% by INN are part of the National List, underscoring their clinical significance. However, phytomedicines and certain synthetic diuretics are excluded from these lists due to insufficient evidence-based data.

The market is highly competitive, represented by manufacturers from 13 countries, 12 of which are foreign. Leading positions are held by companies from Germany and India, dominating the synthetic diuretic segment, while Ukrainian manufacturers lead in the phytomedicine category. Physical accessibility of medicinal products is generally high, though the availability of certain high-cost drugs is limited in some regions. Price variability is substantial, ranging from 4.40 UAH for Furosemide to 1358.10 UAH for Inspra®, creating barriers to accessing innovative medicinal products for low-income populations.

The findings on market structure and accessibility of diuretic medicinal products are crucial for optimizing pharmaceutical provision, particularly through improving pricing policies, expanding reimbursement programs, and supporting import substitution to ensure high-quality treatment of cardiovascular edema in Ukraine.

Вступ

Серцево-судинні захворювання залишаються провідною причиною інвалідизації та смертності населення в Україні та у світі. Одним із частих клінічних проявів патологій серцево-судинної системи є набряковий синдром, що значно знижує якість життя пацієнтів і потребує комплексного лікувального підходу [1].

Набряки серцево-судинної етіології – поширений симптом, що виникає внаслідок порушення гемодинаміки, зокрема за хронічної серцевої недостатності, тромбозу глибоких вен або інших станів, пов'язаних із підвищенням гідростатичного тиску в судинах. Ці набряки можуть бути локальними (наприклад периферичні набряки нижніх кінцівок) або генералізованими [2].

Терапія набряків серцево-судинної етіології передбачає використання низки фармакологічних засобів із різними механізмами дії, зокрема діуретиків, вазодилатато-

рів, інгібіторів ангіотензинперетворювального ферменту, блокаторів ангіотензинових рецепторів, препаратів калію тощо [3–6].

Незважаючи на наявність широкого асортименту лікарських засобів (ЛЗ), сучасний вітчизняний ринок характеризується нерівномірністю їх представленості, ціновою та терапевтичною варіабельністю, а також відсутністю єдиного підходу до формування раціональних схем лікування набрякового синдрому саме серцево-судинного походження. В умовах викликів, пов'язаних із воєнною агресією росії проти України, та зростанням соціально-економічного навантаження на систему охорони здоров'я, вкрай важливим є здійснення глибокого аналізу стану фармацевтичного ринку в цьому сегменті для обґрунтованого вибору ефективних, доступних та безпечних ліків.

Актуальності питанню додає необхідність удосконалення фармацевтичної допомоги окресленій когорті пацієнтів, формування клініко-фармацевтичних підходів до раціональної фармакотерапії у сучасній трансформації ролі фармацевтів та гармонізації національного фармацевтичного ринку зі сучасними європейськими стандартами, що вирішуються в інших сегментах фармацевтичного ринку для інших патологічних станів [7–10].

Оскільки діуретики є базовими засобами першої лінії у лікуванні набряків серцево-судинного походження та найчастіше застосовуються в комплексних схемах терапії [1, 3], саме вони становлять основу фармакологічної підтримки за цієї патології. З огляду на високу частоту їх призначення, значну частку у структурі фармацевтичного ринку та потенційні ризики нераціонального використання, доцільним є виокремлення сечогінних ЛЗ як об'єкта детального аналізу.

Метою роботи є дослідження та аналітична оцінка сучасного стану вітчизняного фармацевтичного ринку сечогінних лікарських засобів для терапії набряків серцево-судинної етіології з урахуванням їх фармакотерапевтичної класифікації, асортиментної структури, виробництва та фізичної доступності, з подальшим формулюванням напрямів удосконалення фармацевтичного забезпечення пацієнтів цієї категорії.

Матеріали та методи дослідження

У роботі застосовано загальнонаукові, статистичні, порівняльно-аналітичні та графо-аналітичні методи. Дослідження виконано у першому півріччі 2025 року та має описово-аналітичний дизайн із використанням маркетингового та фармакоекономічного підходів.

Об'єктом вивчення виступив український фармацевтичний ринок діуретичних лікарських засобів, що застосовуються в комплексній терапії набряків серцево-судинної етіології.

Інформаційною базою дослідження слугували: Державний реєстр лікарських засобів України [11]; Національний перелік основних лікарських засобів [12]; відкриті статистичні ресурси МОЗ України [13]; <https://tabletki.ua> та онлайн-дані аптечних мереж («Аптека АНЦ», «Подорожник», «911»); інструкції для медичного застосування препаратів.

У роботі не передбачалося залучення біологічного матеріалу, клінічних випробувань або участі пацієнтів, тому етичне схвалення для такого типу досліджень не вимагається.

Результати дослідження та обговорення

Згідно з АТС-класифікацією, для лікування набряків використовують ЛЗ, що належать до групи С – сечогінні препарати. Ця група містить (рис. 1) підгрупу C03A – сечогінні препарати з помірно вираженою активністю, група тіазидів (C03A A – прості тіазидні діуретики, C03A A03 – гідрохлортиазид), C03B – нетіазидні діуретики з помірно вираженою активністю (C03B A – сульфаміди, прості препарати, C03B X – інші нетіазидні діуретики з помірно вираженою активністю), C03C – високоактивні діуретики (C03C A – прості препарати сульфамідів, C03C C – похідні арилоксиоцтової кислоти), C03D – антагоністи альдостерону та інші калійзберігаючі засоби (C03D A – антагоністи альдостерону), C03E – комбінації діуретиків, включаючи калійзберігаючі препарати (C03E A – діуретики з помірно вираженою активністю в комбінації з калійзберігаючими засобами).

На першому етапі досліджень відповідно до визначених підгруп нами було проаналізовано Державний реєстр лікарських засобів України, Національний перелік основних лікарських засобів та Державний формуляр лікарських засобів України. Станом на 01.08.2025 р. в Україні зареєстровано 116 лікарських препаратів (ЛП) сечогінної дії на основі 9 міжнародних непатентованих назв (МНН), які утворюють групу синтетичних діуретиків, та 5 лікарських рослин (береза, мучниця, хвощ польовий, ортосифон тичинковий, ерва шерстиста).

Аналізуючи дані зазначених джерел, можна констатувати – сьогодні діуретики доступні в різних лікарських формах, що відповідають потребам різних груп пацієнтів і клінічних ситуацій (рис. 2). Тверді лікарські форми (таблетки, таблетки пролонгованої дії, капсули) є домінуючою формою завдяки зручності прийому та широкому спектру дозування.

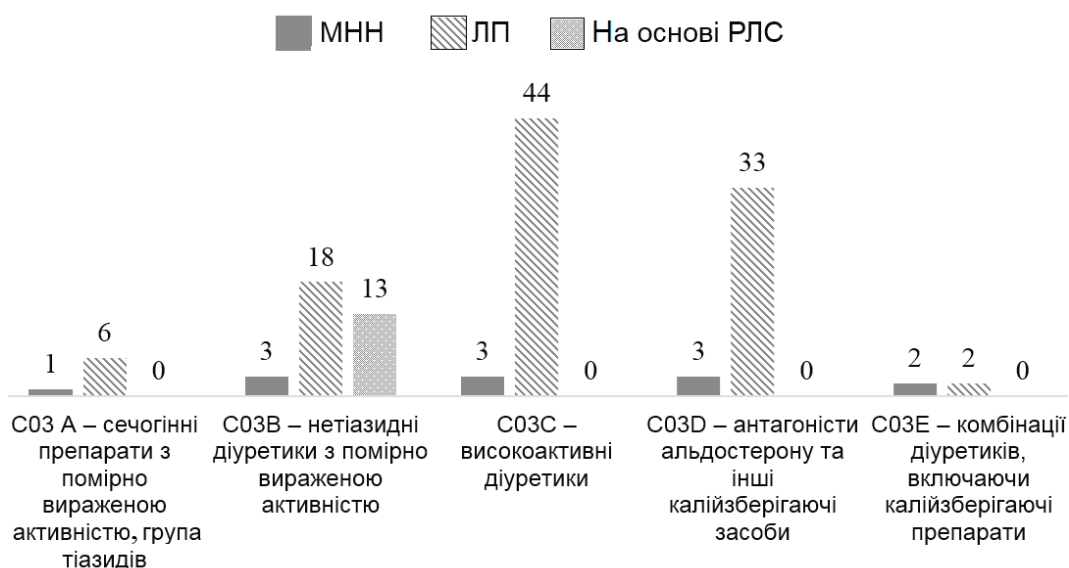

Рис. 1. Діаграма наповненості групи «С – сечогінні препарати» за кількістю зареєстрованих лікарських препаратів в Україні

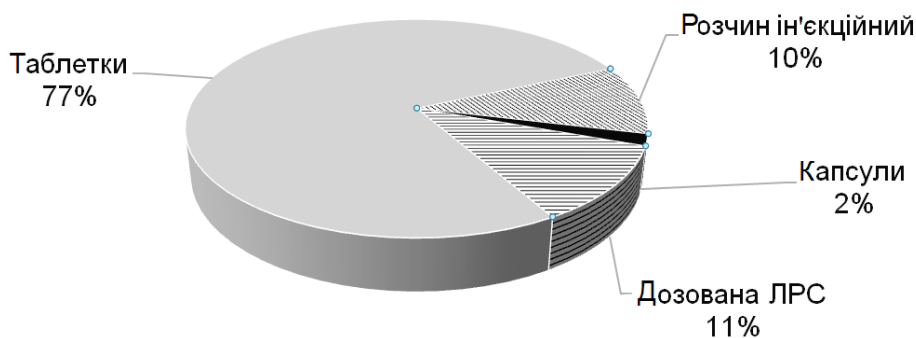

Рис. 2. Діаграма розподілу сечогінних лікарських засобів за лікарською формою на фармацевтичному ринку

Проте для високоактивних діуретиків, таких як фуросемід і торасемід, також представлені розчини для ін'єкцій, що вказує на наявність асортименту для невідкладної медичної допомоги та госпітального сегмента. Фітопрепарати додають альтернативу для легких форм набряків, особливо ниркової етіології.

Щодо упакування, то нами встановлено, що блістери (по 10–20 таблеток) є стандартною формою, яка полегшує дозування. Фітопрепарати в основному упаковані в пачки (50–100 г) або фільтр-пакети (1,5–2 г).

У ході аналізу нами визначено, що монопрепарати домінують (101 із 116 ЛП) через їхню універсальність і можливість індивідуального підбору доз. Комбіновані ЛЗ обмежені, але їх застосування виправдане у разі резистентних набряків, наприклад у лікуванні хронічної серцевої недостатності.

Більшість сечогінних ЛЗ (80 із 116) включено до Державного формуляра України. Не включено, переважно, фітопрепарати (бруньки берези, листя мучниці, хвощ польовий, нирковий чай) та один нетіазидний діуретик (Дихлор-25). Це може бути пов'язано з обмеженим клінічним застосуванням або недостатньою доказовою базою саме для фітопрепаратів.

Враховуючи, що основні діючі речовини, такі як гідрохлортіазид, фуросемід, індапамід і спіронолактон, є стандартними для лікування набряків, їх включено і до Національного переліку ЛЗ через їхню широку застосованість у лікуванні хронічної серцевої недостатності, гіпертензії та інших станів, що становить 57% від усіх препаратів за МНН. Тоді як фітопрепарати не входять до Національного переліку, ймовірно через обмежену доказову базу.

Більша частина (75%) діуретиків мають необмежений термін реєстрації, що свідчить про їх усталене використання. Деякі новіші препарати (наприклад Фіріалта, Спінол-Н, Уратор) зареєстровані до 2026–2029 рр., що становить 25% від усього асортименту зареєстрованих ЛЗ у цьому сегменті фармацевтичного ринку.

Щодо сегментування фармацевтичного ринку діуретиків за кількістю активної речовини, то найпоширенішими виявилися фуросемід – 7 торгових назв (ТН), торасемід (10 ТН), спіронолактон (8 ТН), індапамід (6 ТН), гідрохлортіазид (3 ТН), еплеренон (3 ТН).

На другому етапі досліджень визначали фірмову структуру фармацевтичного ринку сечогінних ЛЗ. Загалом, ринок діуретиків в Україні представлений 13 країнами-виробниками, з яких 12 є іноземними. На сьогодні в досліджуваному сегменті фармацевтичного ринку представлені 33 виробника із 54 ЛПІ (рис. 3). Акцентуємо увагу на тому факті, що рослинні препарати (берези бруньки, мучниці листя, хвощ польовий, пол-пала, нирковий чай) представлені виключно українськими виробниками.

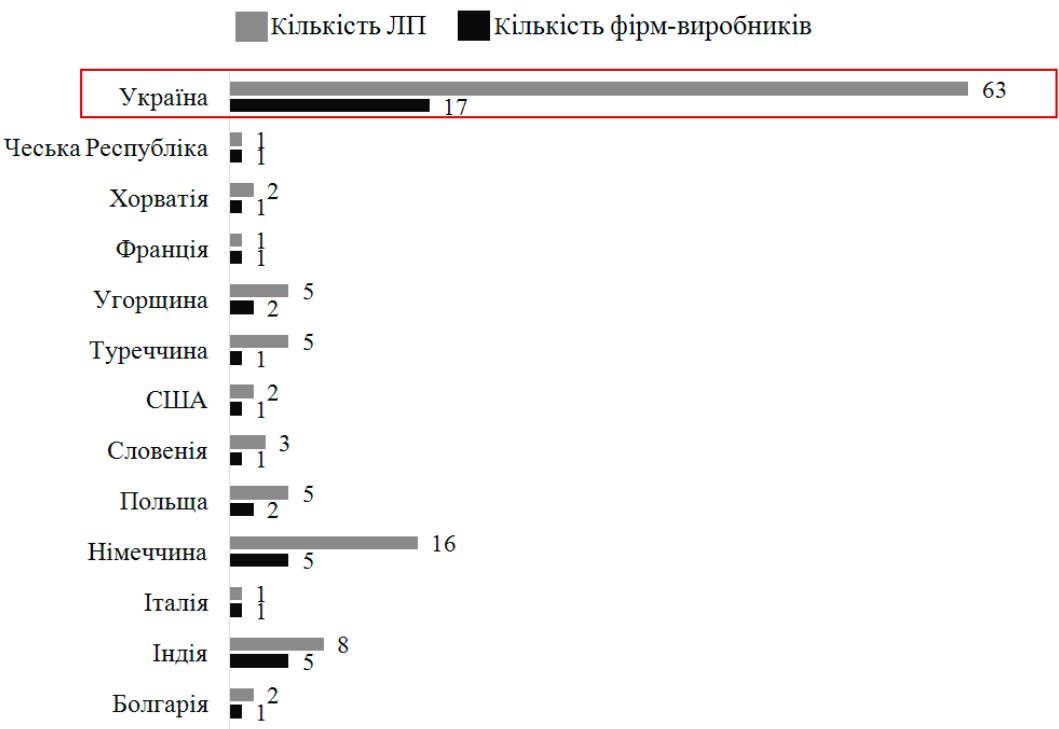

Рис. 3. Діаграма розподілу країн, що представили сечогінні лікарські засоби на українському фармацевтичному ринку

Надалі визначали рейтинг серед іноземних та вітчизняних виробників шляхом порівняння кількості представлених пропозицій ЛЗ. Серед іноземних компаній лідируючі позиції зайняла Німеччина, яка представлена 5 компаніями-виробниками та 16 ЛПІ. Другу сходинку рейтингу посіла Індія – 5 фармацевтичних компаній та 8 ЛПІ, а третю сходинку – Польща, що представлена в Україні 2 фармацевтичними компаніями та 5 ЛПІ.

Поглиблений внутрішньогруповий аналіз показав, що у групі тіазидних діуретиків зареєстровано «Гіпотіазид®» виробництва Угорщини. Серед нетіазидних діуретиків представлені «Дихлор-25» (Індія), «Індапен» (Польща), «Ксипогама®» (Німеччина). Високоактивні діуретики представлені такими іноземними брендами як «Тригрім» (Польща), «Трифас®» (Німеччина) та «Торасемід Сандоз®» (Німеччина). У групі антагоністів альдостерону зареєстровані такі іноземні препарати як «Верошпірон» (Угорщина), «Інспра®» (США) та «Фіріалта» (Німеччина).

Щодо рейтингу вітчизняних фармацевтичних компаній, то нами встановлено такий ланцюг лідерів за кількістю ТН: ПрАТ «Фармацевтична фірма "Дарниця"» (9 ЛПІ): Фуросемід-Дарниця, Торасемід-Дарниця (таблетки та ін'єкції), Спіроно-

лактон-Дарниця, Ефез® різного дозування → ПАТ «Науково-виробничий центр "БХФЗ"» (7 ЛП): Індопрес, Діорен, Гідрохлортіазид, Фуросемід, Еплетор (частково з in bulk від Сінтон Хіспанія) → ПАТ «Київмедпрепарат» (6 ЛП): Таклор®, Фуросемід, Реніаль® (частково з in bulk від Адамед Фарма, Польща) → ПрАТ «Ліктрави» (5 ЛП): Березові бруньки, Мучниці листя, Хвоща польового трава, Нирковий чай, Пол-пала → АТ «Лубнифарм» (5 ЛП): Березові бруньки (різного пакування), Мучниці листя, Хвоща польового трава, Торасемід.

Внутрішньогруповий аналіз демонструє високу представленість вітчизняної продукції у різних фармакотерапевтичних підгрупах. Зокрема, серед тіазидних діуретиків (підгрупа C03A) представлені препарати «Тіурекс®» від ТОВ «Кусум Фарм» та «Гідрохлортіазид» від ПАТ «Науково-виробничий центр "БХФЗ"». У групі високоактивних діуретиків (підгрупа C03C) українські виробники також займають помітне місце, наприклад «Фуросемід-Дарниця» від ПрАТ «Фармацевтична фірма "Дарниця"». Серед антагоністів альдостерону (підгрупа C03D) вітчизняні компанії виробляють такі препарати як «Спіронолактон-Дарниця» та «Еплетор». Фітопрепарати з сечогінною дією, як «Берези бруньки» та «Мучниці листя», також виробляють лише українські підприємства, такі як ПрАТ «Фармацевтична фабрика "Віола"», ПрАТ «Ліктрави», АТ «Лубнифарм».

Наявність у реєстраційній базі значної кількості генеричних препаратів свідчить про високий ступінь конкуренції на ринку сечогінних засобів. Це відповідає загальній тенденції розвитку фармацевтичного ринку в Україні, де частка генеричних ЛЗ зростає, сприяючи доступності лікування.

Отже український ринок діуретиків є конкурентним, із домінуванням іноземних компаній за кількістю пропозицій у сегменті синтетичних сечогінних ЛЗ (51%), але з потужною присутністю вітчизняних виробників (49%). Додатково слід зазначити, що представлені у дослідженні ЛП на рослинній основі також є важливим сегментом ринку діуретиків, що відповідає тенденціям споживання фітопрепаратів в Україні.

Останнім кроком досліджень було визначення фізичної доступності діуретиків, які користуються найбільшою популярністю в роздрібному сегменті фармацевтичного ринку (ФР), у різних регіонах України (таблиця).

Аналізуючи дані таблиці встановлено, що більшість ЛП сечогінної дії доступні в усіх регіонах, за винятком окремих препаратів, таких як Індап® 1,25 мг № 30 (Чеська Республіка), Трифас® 10 ампули (Італія), Торасемід Сандоз® 5 мг № 20 (Німеччина), які відсутні в усіх регіонах України станом на 01.08.2025 р., та Пол-пала 50 г (Україна, Ліктрави), який має обмежену фактичну наявність у Північному та Західному регіонах.

Відносно цінової варіабельності, то нами визначено, що роздрібні ціни на діуретики варіюються від 4,40 грн (Фуросемід, табл. 40 мг № 50, Київмедпрепарат, м. Одеса) до 1 358,10 грн (Інспра®, табл. 50 мг № 30, США), що відображає широкий діапазон вартості між генеричними та оригінальними препаратами, а також між регіонами України. Крім того, петльові діуретики (фуросемід, торасемід) та рослинні препарати є найдоступнішими за ціною, тоді як калійзберігаючі діуретики (особливо Еплеренон, Інспра®) є найдорожчими, що може обмежувати їх використання для малозабезпечених груп населення.

Фізична доступність сечогінних лікарських засобів, що користуються найбільшим попитом, по регіонам України

(станом на 01.08.2025 року)

№№ з/п	Найменування ЛЗ	Південний регіон роз. ціна (грн), min-max			Східний регіон, роз. ціна (грн), min-max			Центральний регіон, роз. ціна (грн), min-max			Північний регіон, роз. ціна (грн), min-max			Західний регіон, роз. ціна (грн), min-max	
		Одеса	Запоріжжя	Дніпро	Харків	Київ	Вінниця	Чернігів	Суми	Львів	Ужгород				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12				
1	Тіурекс®, табл. 12,5 мг № 30 (Україна)	22,60–29,00	23,30–30,99	23,30–30,60	23,30–28,10	18,50–28,16	23,30–29,00	24,50–28,10	24,20–28,10	23,00–28,16	23,60–28,16				
2	Тіурекс®, табл. 25 мг № 30 (Україна)	45,21–56,30	46,47–62,98	46,60–61,20	45,11–56,30	39,80–62,98	46,10–56,30	47,22–56,30	46,10–56,30	46,10–56,34	46,40–56,30				
3	Гідрохлортіазид, табл. 25 мг № 10 (БХФЗ)	30,10–41,86	30,80–40,99	31,50–39,00	31,20–38,00	27,62–46,50	31,30–55,00	31,17–35,20	31,32–35,80	28,57–36,00	31,32–35,88				
4	Таклор® табл. 25 мг № 30 (Київмедпрепарати)	137,00–171,00	137,32–169,76	137,00–173,80	116,20–173,60	134,00–185,00	140,90–169,40	141,90–167,90	141,05–172,83	135,00–174,40	142,80–167,60				
5	Таліпрес® Асіно, табл. 25 мг № 30 (Україна)	102,13–145,70	65,49–141,50	87,60–141,50	102,06–141,50	113,44–154,10	114,52–141,50	123,55–141,50	68,04–139,93	111,92–140,74	101,99–141,50				
6	Таліпрес® Асіно, табл. 50 мг № 30 (Україна)	67,67–168,80	104,45–166,86	89,10–169,10	141,70–173,90	81,20–168,80	137,91–168,80	126,90–169,00	148,50–167,16	118,37–169,00	121,73–173,90				
7	Кеніптогам®, табл. 10 мг № 30 (Німеччина)	208,80–303,00	210,00–265,67	224,80–302,80	214,10–255,20	215,90–324,00	223,96–269,80	222,27–275,66	227,50–246,90	224,20–289,00	245,10–269,66				
8	Кеніптогам®, табл. 20 мг №30 (Німеччина)	296,35–443,80	296,00–406,10	302,00–465,90	302,00–414,68	289,48–460,08	325,10–406,40	310,60–403,19	332,50–406,40	310,72–369,50	318,50–394,40				
9	Кеніптогам®, табл. 40 мг № 30 (Німеччина)	413,30–497,60	412,40–497,60	417,30–497,60	414,20–497,60	414,26–499,70	442,50–497,60	413,27–497,90	495,21–497,60	437,01–495,21	477,90–497,60				
10	Індапен, табл. 2,5 мг № 20 (Польща)	154,66–206,10	145,50–200,70	141,60–213,50	139,80–200,70	137,36–232,00	137,36–232,00	143,82–194,10	163,80–204,55	161,80–204,00	166,00–198,30				
11	Індапен SR, табл. 1,5 мг № 30 (Польща)	118,80–216,23	106,70–205,50	114,92–205,50	106,60–205,50	104,50–210,00	106,70–203,37	134,51–192,68	134,59–203,80	106,70–203,38	106,70–203,20				
12	Індапамід-Астрафарм, табл. 2,5 мг № 30 (Україна)	65,50–135,85	64,80–131,60	62,00–131,80	66,40–132,30	63,00–137,00	100,41–162,50	99,98–127,40	101,70–131,68	66,40–127,40	102,10–128,04				

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
13	Індопрес, табл. 2,5 мг № 30 (БХФЗ)	65,20–118,93	85,03–116,00	71,60–125,90	81,20–115,70	73,18–120,40	87,20–118,20	85,50–115,60	86,30–114,70	69,28–115,96	90,50–115,70
14	Індап®, табл. 2,5 мг № 30 (Мікрохім)	121,00–180,00	132,00–157,91	132,00–177,90	129,20–186,67	125,62–189,99	138,00–181,44	135,60–261,10	135,20–170,90	131,00–172,74	136,40–243,00
15	Індап®, табл. 1,25 мг № 30 (Чеська Республіка)	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
16	Іпамід, табл. 2,5 мг № 30 (КВЗ)	76,40–109,20	81,00–109,60	82,60–109,50	80,00–108,90	62,29–110,40	86,42–109,80	84,09–101,70	79,10–109,00	78,01–102,64	83,90–102,10
17	Індапамід-Тева SR, табл. 1,5 мг № 30 (Німеччина)	83,00–155,80	–	83,00–155,80	100,80–100,80	102,70–144,30	–	95,20–150,80	86,00–154,00	90,00–147,11	–
18	Берези бруньки, 50 г (Віола)	63,66–88,26	63,66–88,26	63,66–88,26	54,47–88,26	56,78–88,26	63,66–88,26	63,66–88,26	56,78–88,26	54,80–88,26	63,74–87,40
19	Мучниці листя, пакет 50 г (Віола)	53,40–155,70	85,70–150,37	92,84–151,10	92,15–155,70	72,50–150,39	92,39–152,00	99,11–150,37	94,50–143,18	53,90–153,75	90,00–153,75
20	Хвоща польового трава, пакет 50 г (Віола)	44,80–77,40	44,65–69,60	33,00–73,28	28,37–73,50	33,02–73,70	44,80–69,60	44,65–71,23	44,80–64,58	37,97–74,55	44,80–72,35
21	Березові бруньки, пакет 50 г (Ліктрави)	69,40–116,13	61,46–112,80	66,10–110,86	68,40–112,64	63,50–120,00	69,40–109,71	69,40–112,29	69,40–103,38	60,33–112,80	63,50–114,00
22	Хвоща польового трава, пакет 50 г (Ліктрави)	44,51–83,23	44,15–80,80	42,98–82,60	39,19–81,00	40,50–81,50	34,78–81,40	44,42–75,00	44,70–73,40	40,90–74,80	40,90–74,80
23	Нирковий чай, фільтр-пакет 1,5 г № 20 (Ліктрави)	66,12–116,20	64,63–107,74	64,60–110,00	61,00–111,60	54,81–116,20	60,08–111,60	66,50–111,60	57,60–107,88	59,10–107,65	57,10–98,50
24	Мучниці листя, пакет 50 г (Ліктрави)	79,62–153,70	81,00–153,60	62,50–153,70	90,83–156,80	68,50–156,80	83,20–156,80	87,70–153,70	89,60–153,60	76,20–151,67	59,00–153,60
25	Пол-пала, 50 г (Ліктрави)	72,26–97,00	–	–	100,00–100,00	75,60–100,00	–	–	–	–	–
26	Фуросемід, ін. р-н 10 мг/мл по 2 мл № 10 (Україна)	35,70–50,85	32,21–51,37	32,20–63,00	31,90–48,55	27,00–65,10	29,60–61,03	31,82–48,50	32,20–48,54	28,38–48,55	40,90–48,55
27	Фуросемід-Дарніця, табл. 40 мг № 50 (Україна)	27,55–40,00	28,00–35,09	29,00–38,25	26,22–35,99	27,36–50,00	30,00–35,20	29,70–35,20	30,30–35,20	30,30–35,20	29,56–35,20

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
28	Фуросемід-Дарниця, ін. р-н 10 мг/мл, 2 мл № 10 (Україна)	19,00– 74,40	41,00– 69,60	49,00– 70,00	50,90– 69,60	38,40– 100,00	53,61– 95,74	50,35– 69,60	56,34– 68,70	43,51– 69,60	46,75– 69,60
29	Фуросемід, табл. 40 мг № 50 (БХФЗ)	23,40– 37,20	23,40– 27,46	23,40– 28,80	23,40– 28,49	19,00– 51,15	20,78– 26,44	23,37– 26,40	23,37– 26,40	23,40– 26,97	23,40– 26,43
30	Фуросемід, табл. 40 мг № 50 (Київмедпрепарати)	4,40–30,90	13,27– 30,90	28,24– 30,90	20,00– 31,50	19,95– 31,08	25,65– 30,90	28,24– 30,90	28,24– 30,40	26,93– 30,94	27,90– 30,90
31	Лазикс®, табл. 40 мг № 45 (Індія)	48,30– 69,35	50,10– 63,50	52,08– 69,20	49,40– 64,22	43,55– 72,00	43,55– 72,00	54,66– 63,39	48,66– 63,50	51,90– 64,53	53,30– 63,50
32	Торасемід-Тева, табл. 10 мг № 30 (Хорватія)	95,60– 159,00	94,00– 115,80	94,00– 115,80	91,40– 122,80	91,40– 170,23	100,56– 115,80	99,00– 115,80	99,00– 115,80	100,56– 115,80	95,60– 159,00
33	Торарен, табл. 10 мг № 10, № 30 (КВЗ)	147,00– 195,30	147,00– 195,30	147,70– 193,40	142,70– 176,99	129,80– 191,50	149,60– 184,00	151,84– 176,90	154,10– 176,90	146,84– 178,65	144,20– 176,90
34	Торікард, табл. 10 мг № 30 (Індія)	129,15– 240,80	175,75– 235,96	166,95– 238,40	161,90– 238,70	161,90– 238,70	161,90– 238,70	185,40– –238,80	185,40– 238,51	144,48– 238,87	185,50– 237,65
35	Торасемід-Дарниця, ін. р-н 20 мг/4 мл по 4 мл № 5	216,00– 299,10	138,28– 299,10	230,00– 300,00	212,10– 299,10	200,00– 299,10	235,60– 299,10	235,70– 299,10	261,60– 299,10	193,40– 299,00	199,00– 295,10
36	Торасемід-Дарниця, табл. 5 мг № 30 (Україна)	152,90– 209,90	157,30– 205,67	158,64– 211,94	120,00– 213,80	114,30– 213,90	151,35– 211,94	164,90– 210,00	172,60– 203,00	161,00– 209,90	141,00– 210,10
37	Торасемід-Дарниця, табл. 10 мг № 30 (Україна)	173,80– 213,60	156,28– 211,10	173,30– 213,80	167,60– 213,70	165,90– 218,40	164,45– 221,50	178,65– 216,00	181,60– 211,94	172,50– 213,70	176,00– 213,60

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
38	Торасемід, табл. 10 мг №30 (Лубнифарм)	91,40– 143,90	110,60– 179,00	91,40– 178,70	104,90– 179,00	77,60– 179,00	91,40– 178,70	123,50– 143,90	123,50– 143,90	116,87– 141,40	104,90– 164,10
39	Діорен, табл. 5 мг № 30 (БХФЗ)	132,50– 161,19	150,00– 150,00	146,70– 161,19	132,50– 163,00	113,25– 163,00	150,58– 150,58	152,30– 152,30	134,90– 152,24	137,74– 163,00	139,50– 163,00
40	Діорен, табл. 10 мг №30 (БХФЗ)	156,50– 192,00	163,60– 180,40	162,45– 180,60	151,10– 180,20	125,38– 180,50	151,70– 180,40	160,00– 180,50	160,00– 180,50	157,70– 180,50	160,00– 180,50
41	Трифас®, табл. 10 мг № 30 (Німеччина)	205,00– 283,00	223,80– 270,30	223,80– 270,30	226,10– 273,20	223,80– 272,50	231,00– 263,40	229,80– 268,36	229,80– 268,36	228,00– 268,65	232,40– 265,43
42	Трифас® 10 ампули, ін. р-н 2 мл № 5, (Італія)	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
43	Торсид®, табл. 5 мг № 30 (Фармак)	176,00– 229,20	180,30– 223,20	166,80– 223,30	144,30– 223,20	160,20– 240,00	184,37– 231,50	193,40– 229,71	172,20– 223,20	185,60– 223,20	194,00– 223,20
44	Торсид®, табл. 10 мг № 30 (Фармак)	189,40– 258,00	198,90– 242,60	205,80– 243,00	206,00– 243,00	188,10– 266,75	206,90– 243,00	210,20– 243,00	210,20– 240,91	212,15– 242,60	206,00– 242,60
45	Торсид®, ін. р-н 5 мг/мл по 2 мл або 4 мл № 5 (Фармак)	240,80– 316,50	236,71– 305,70	205,58– 305,75	216,40– 305,70	47,50– 332,50	163,01– 309,50	259,40– 305,70	228,20– 305,73	205,50– 305,70	253,90– 305,70
46	Торасемід Сандоз®, табл. 5 мг № 20 (Німеччина)	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
47	Торасемід Сандоз®, табл. 10 мг № 20 (Німеччина)	126,00– 173,20	124,00– 160,10	130,00– 167,60	116,60– 167,60	125,30– 180,00	127,41– 165,17	135,13– 167,60	141,50– 165,08	138,70– 165,17	137,30– 166,00

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
48	Торасемід Сандоз®, табл. 20 мг № 20 (Німеччина)	220,98–284,90	214,00–278,16	214,00–278,16	232,30–279,02	232,30–279,02	230,40–280,50	236,48–278,79	235,03–278,66	233,10–280,38	233,10–278,60
49	Торасемід Сандоз®, табл. 50 мг № 20 (Німеччина)	552,40–726,00	512,30–683,43	573,69–680,40	575,10–739,19	556,85–738,29	574,70–680,00	572,18–676,60	581,19–676,60	576,30–679,79	585,60–650,72
50	Торасемід Сандоз®, табл. 100 мг № 20 (Німеччина)	737,05–884,70	694,52–882,98	730,56–885,30	661,40–880,48	724,73–915,70	751,70–851,90	742,99–847,53	711,60–879,58	759,30–879,58	752,40–879,58
51	Спіронолактон-Дарниця, табл. 25 мг № 30 (Україна)	67,80–87,30	66,90–80,10	67,80–86,60	63,62–84,49	45,52–90,00	68,53–133,76	68,80–80,75	68,90–79,70	68,80–79,73	71,60–79,73
52	Спіронолактон-Дарниця, табл. 100 мг № 30 (Україна)	86,40–149,90	105,20–135,50	110,50–139,50	113,00–140,99	80,00–160,00	113,00–135,54	117,20–135,54	98,80–135,54	86,40–135,54	86,40–135,50
53	Спіронолактон Сандоз®, табл. 50 мг № 30 (Німеччина)	90,60–126,10	90,00–108,78	94,30–117,60	96,96–117,49	87,68–130,00	97,00–108,27	96,96–117,00	97,10–108,27	95,68–110,67	95,90–108,23
54	Спіронолактон Сандоз®, табл. 100 мг № 30 (Німеччина)	114,00–147,00	118,80–141,98	116,02–139,50	119,81–144,99	112,72–137,75	120,10–136,00	116,84–136,20	118,71–136,23	113,72–136,20	120,00–135,50
55	Верошпірон, капс. 50 мг № 30 (Угорщина)	241,71–314,93	217,00–296,80	183,60–309,50	231,50–296,60	224,41–320,00	244,80–296,70	243,76–289,13	224,00–304,10	239,42–296,07	244,70–295,22
56	Верошпірон, капс. 100 мг № 30 (Угорщина)	314,60–426,00	304,37–408,80	302,20–418,80	281,90–403,10	293,01–418,00	326,70–404,38	329,47–403,05	320,60–396,20	313,09–399,99	223,40–403,40
57	Верошпірон, капс. 25 мг № 20 (Угорщина)	47,00–63,05	45,86–53,72	47,50–60,20	47,50–60,20	44,48–72,40	47,63–65,00	47,72–53,20	47,70–53,29	43,42–53,40	47,72–53,27
58	Еплетор, табл. 25 мг № 30 (БХФЗ)	398,30–536,13	423,00–521,00	425,10–521,00	394,10–521,00	347,39–547,77	416,87–526,25	428,50–520,70	446,00–521,00	417,00–526,20	442,60–520,70

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
59	Еплетор, табл. 50 мг № 30 (БХФЗ)	501,60– 720,00	567,90– 717,80	540,50– 718,10	540,50– 718,10	478,85– 721,05	574,61– 717,80	602,70– 717,80	586,70– 718,10	561,80– 717,80	585,50– 717,80
60	Декриз, табл. 25 мг № 30 (Польща)	319,77– 840,00	613,50– 801,90	313,60– 922,70	602,60– 886,10	319,10– 907,40	580,24– –763,51	703,27– 894,50	602,60– 843,69	559,44– 838,68	532,23– 780,50
61	Декриз, табл. 50 мг № 30 (Польща)	800,49– 1 087,90	829,86– 1 074,09	799,98– 1 074,09	869,16– 1 068,20	761,66– 1 153,53	761,66– 1 153,53	874,64– 1 084,76	883,70– 1 119,39	887,20– 1 069,92	883,70– 1 031,89
62	Реніаль®, табл. 25 мг № 30 (Київмедпрепарати)	473,10– 622,25	493,80– 654,20	354,15– 602,90	354,15– 654,20	417,29– 643,11	417,29– 643,11	520,12– 602,90	531,13– 607,10	390,00– 603,10	504,20– 602,90
63	Реніаль®, табл. 50 мг № 30 (Київмедпрепарати)	610,00– 814,18	450,10– 802,98	495,00– 804,20	495,80– 804,80	538,16– 826,44	664,00– 781,69	665,81– 781,18	653,30– 784,14	653,30– 784,14	648,40– 804,20
64	Еплепрес, табл. 25 мг № 30 (КВЗ)	399,00– 527,03	398,00– 494,00	402,00– 508,20	399,20– 511,70	404,00– 514,10	410,70– 511,00	409,00– 508,25	413,90– 512,70	402,10– 500,70	413,60– 495,50
65	Еплепрес, табл. 50 мг № 30 (КВЗ)	525,80– 699,93	526,00– 694,57	542,60– 689,60	542,90– 695,90	541,30– 701,00	552,60– 681,23	562,10– 670,31	547,70– 687,99	545,00– 680,50	547,70– 673,40
66	Ефез®, табл. 25 мг № 30 (Україна)	411,30– 523,70	390,00– 521,70	409,80– 523,70	423,40– 523,70	334,20– 523,70	438,18– 525,00	411,30– 520,66	447,02– 521,60	414,30– 510,50	442,74– 521,70
67	Ефез®, табл. 50 мг № 30 (Україна)	597,20– 749,00	544,05– 748,48	481,80– 749,90	590,30– 836,00	546,10– 749,90	619,89– 749,60	632,80– 745,70	637,00– 740,28	589,23– 732,30	651,68– 731,90
68	Інспра®, табл. 25 мг № 30 (США)	1 039,00– 1 253,60	1 049,77– 1 216,96	1 027,85– 1 248,01	1 050,15– 1 216,40	1 014,49– 1 345,50	1 101,61– 1 203,80	1 049,12– 1 161,00	1 049,60– 1 248,01	1 100,86– 1 248,01	1 086,10– 1 216,40
69	Інспра®, табл. 50 мг № 30 (США)	1 191,00– 1 358,10	1 079,76– 1 502,50	699,25– 1 360,80	1 218,72– 1 357,80	1 207,00– 1 427,70	1 275,82– 1 353,80	–	1 222,79– 1 355,00	1 231,91– 1 356,20	1 118,70– 1 356,20
70	Арифон® ретард, табл. 1,5 мг № 30 (Франція)	1 60,10– 209,93	1 61,00– 194,40	1 63,00– 205,50	1 62,50– 197,49	1 62,50– 197,49	1 59,70– 204,50	1 63,80– 194,40	1 68,40– 194,40	1 61,91– 196,90	1 68,60– 194,40

Порівнюючи дані таблиці за регіонами зазначимо, що аптечний сегмент Східного регіону демонструє помірну цінову варіабельність (потрібно враховувати близькість до лінії бойових дій). Інші регіони – Центральний та Західний, характеризуються широким діапазоном цін, що відображає доступність як бюджетних генеричних, так і дорогих оригінальних ЛЗ. Окрім того, Західний регіон має конкурентні ціни на рослинні препарати (наприклад Хвоща польового трава, 37,97–74,80 грн) та бюджетні синтетичні діуретики. Однак дорогі препарати, такі як Інспра® та Ксипогама®, залишаються менш доступними через високі максимальні ціни. Щодо аптек Північного регіону, то роздрібний сегмент має стабільні ціни на бюджетні діуретики (наприклад Спіронолактон-Дарниця, 45,52–90,00 грн у м. Чернігові), але обмежену доступність дорогих ЛЗ, таких як Торасемід Сандоз® 5 мг № 20. У перспективі важливо зробити поглиблений аналіз економічної доступності діуретиків для пацієнтів із хронічними набряками.

Здійснений аналіз підводить до необхідності дієвих кроків щодо підвищення рівня забезпечення пацієнтів ЛЗ сечогінної дії. Так, для державних органів та регуляторних структур у подальшому потрібно розширювати державні переліки ліків шляхом оновлення Державного формуляра та Національного переліку основних лікарських засобів, включаючи до них більше високоефективних та інноваційних діуретиків. Окрім того, є велика потреба у стимулюванні та підтримці досліджень ефективності й безпеки вітчизняних ЛЗ, особливо вітчизняних фітопрепаратів з діуретичною дією (наявність надійної доказової бази дасть змогу розширити терапевтичні можливості для пацієнтів).

Виробникам сечогінних ЛЗ доцільно було би удосконалити логістику та дистрибуцію, щоб забезпечити стабільну наявність зареєстрованих препаратів у всіх регіонах України, особливо там, де спостерігається обмежена доступність; впровадити гнучку цінову політику – розробити стратегії ціноутворення, які враховуватимуть економічні можливості різних груп населення (програми знижок або участь у програмах реімбурсації); посилити маркетингові та освітні заходи, які будуть спрямовані на підвищення обізнаності лікарів та фармацевтів про нові препарати та особливості їх застосування.

Висновки

1. З'ясовано, що український фармацевтичний ринок сечогінних лікарських засобів характеризується значною різноманітністю, структурованістю і включає 5 підгруп згідно з АТС-класифікацією (C03A, C03B, C03C, C03D, C03E). Асортимент препаратів, зареєстрованих в Україні станом на 01.08.2025 року (116 лікарських препаратів на основі 9 міжнародних непатентованих назв та 5 лікарських рослин), переважно складається з монокомпонентних засобів у твердих лікарських формах (таблетки, капсули), тоді як комбіновані препарати та ін'єкційні форми займають меншу частку, орієнтовану на специфічні терапевтичні потреби.

2. Система державного регулювання, зокрема включення до Державного формуляра України та Національного переліку основних лікарських засобів, є важливим інструментом для забезпечення доступу до клінічно значущих препаратів, що підтверджено включенням 80 із 116 зареєстрованих діуретиків до цих переліків. Однак фітопрепарати та деякі синтетичні діуретики не внесено до вказаних списків.

3. Показано, що ринок сечогінних лікарських засобів є конкурентним та сегментованим за походженням: 51% пропозицій припадає на іноземних виробників, а 49% – на вітчизняних. Серед іноземних виробників лідирують компанії з Німеччини та Індії, тоді як українські виробники також займають потужну позицію, особливо в сегменті рослинних сечогінних засобів.

4. Фізична доступність більшості сечогінних лікарських засобів є високою, хоча деякі препарати мають обмежену наявність у певних регіонах України. Існує значна цінова варіабельність, що відображає різницю між генеричними та оригінальними препаратами та створює бар'єри для малозабезпечених груп населення у доступі до дороговартісних інноваційних ліків, таких як антагоністи альдостерону.

Список використаної літератури

1. Білоусова Н. А., Долженко М. М. Аналіз рецептів на ішемічну хворобу серця з коморбідними захворюваннями в закладах охорони здоров'я України. *Актуальні питання фармації та медицини: наука та практика*. 2025. № 18 (1). С. 45–56. <https://doi.org/10.14739/2409-2932.2025.1.320493>
2. Abassi Z., Khoury E., Karram T., Aronson D. Edema formation in congestive heart failure and the underlying mechanisms. *Front Cardiovasc. Med*. 2022. Vol. 9. P. 933215. <https://doi.org/10.3389/fcvm.2022.933215>
3. Білецький С. В., Сидорчук Л. П., Петринич О. А., Казанцева Т. В., Білецький С. С., Бойко В. В. Діуретики при лікуванні хронічної серцевої недостатності: фуросемід або торасемід (огляд літератури). *Буковинський медичний вісник*. 2024. № 28 (2 (110)). С. 137–147. <https://doi.org/10.24061/2413-0737.28.2.110.2024.21>
4. Chung E. Y., Ruospo M., Natale P., Bolignano D., Navaneethan S. D., Palmer S. C., Strippoli G. F. Aldosterone antagonists in addition to renin angiotensin system antagonists for preventing the progression of chronic kidney disease. *Cochrane Database Syst. Rev*. 2020. Vol. 10 (10). P. CD007004. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD007004.pub4>
5. Strauss M. H., Hall A. S., Narkiewicz K. The Combination of Beta-Blockers and ACE Inhibitors Across the Spectrum of Cardiovascular Diseases. *Cardiovasc. Drugs Ther*. 2023. Vol. 37 (4). P. 757–770. <https://doi.org/10.1007/s10557-021-07248-1>
6. Колесник М. Ю., Майстрович Я. Ю. Місце інгібіторів натрій-залежного котранспортеру глюкози 2 типу в лікуванні різних фенотипів хронічної серцевої недостатності. *Сучасні медичні технології*. 2024. Т. 16. № 1. С. 60–67. <https://doi.org/10.14739/mmt.2024.1.296545>
7. Трохимчук В. В., Панкратов І. О. Маркетинговий аналіз фармацевтичного ринку препаратів для профілактики та лікування пацієнтів з COVID-19 з ураженням центральної нервової системи. *Фармац. журн*. 2024. Т. 79. № 3. С. 11–24. <https://doi.org/10.32352/0367-3057.3.24.02>
8. Vlasenko I. O., Davtian L. L., Zaliska O. M. Study of pharmaceutical provision of type 2 diabetes therapy in Ukraine. *Pharmaceutical Review*. 2022. Vol. 2. P. 12–20. <https://doi.org/10.11603/2312-0967.2022.2.13332>
9. Vlasenko I. O., Gladyshev V. V., Zaliska O. M., Davtian L. L. Study of affordability of pharmaceutical provision for type 2 diabetes therapy in Ukraine. *Медичні перспективи*. 2025. Т. 30, № 2. С. 247–254 <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2025.2.333711>
10. Немченко А. С., Попова І. А., Демченко Н. В. Дослідження фармацевтичного забезпечення хворих на серцево-судинні захворювання в рамках програми «Доступні ліки». *Health & Education*. 2024. № 1. С. 121–130. <https://doi.org/10.32782/health-2024.1.16>
11. Державний реєстр лікарських засобів України. URL: <http://www.drlz.com.ua/ibp/ddsite.nsf/all/index?opendocument>
12. Національний перелік основних лікарських засобів: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2009 р. № 333 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2009-%D0%BF#n15>
13. Державний формуляр лікарських засобів України. URL: <https://www.dec.gov.ua/materials/chynnyj-vypusk-derzhavnogo-formulyara-likarskyh-zasobiv/>

References

1. Bilousova, N. A., & Dolzhenko, M. M. (2025). Analiz retseptiv na ishemichnu khvorobu sertsia z komorbidnymi zakhvoriuvanniamy v zakladakh okhorony zdorovia Ukrainy [An analysis of prescriptions for coronary heart disease with comorbid conditions in health care institutions of Ukraine]. *Aktualni pytannia farmatsii ta medytsyny: nauka ta praktyka*, 18 (1), 45–56. <https://doi.org/10.14739/2409-2932.2025.1.320493> [in Ukrainian].
2. Abassi, Z., Khoury, E., Karram, T., & Aronson, D. (2022). Edema formation in congestive heart failure and the underlying mechanisms. *Front Cardiovasc. Med.*, 9, 933215. <https://doi.org/10.3389/fcvm.2022.933215>
3. Biletskyi, S. V., Sydoruk, L. P., Petrynych, O. A., Kazantseva, T. V., Biletskyi, S. S., & Boyko, V. V. (2024). Diuretyky pry likuvanni khronichnoi sertsevoi nedostatnosti: furosemid abo torasemid (ohliad literatury). [Diuretics in the treatment of chronic heart failure: furosemide or torasemide (literature review)]. *Bukovynskiy medychnyi visnyk*, 28 (2 (110)), 137–147. <https://doi.org/10.24061/2413-0737.28.2.110.2024.21> [in Ukrainian].
4. Chung, E. Y., Ruospo, M., Natale, P., Bolognani, D., Navaneethan, S. D., Palmer, S. C., & Strippoli, G. F. (2020). Aldosterone antagonists in addition to renin angiotensin system antagonists for preventing the progression of chronic kidney disease. *Cochrane Database Syst. Rev.*, 10 (10), CD007004. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD007004.pub4>
5. Strauss, M. H., Hall, A. S., & Narkiewicz, K. (2023). The Combination of Beta-Blockers and ACE Inhibitors Across the Spectrum of Cardiovascular Diseases. *Cardiovasc. Drugs Ther.*, 37 (4), 757–770. <https://doi.org/10.1007/s10557-021-07248-1>
6. Kolesnyk, M. Y., & Maistrovych, Y. Y. (2024). Mistse inhibitoriv natrii-zalezhnogo kotransporteru hliukozy 2 typu v likuvanni riznykh fenotypiv khronichnoi sertsevoi nedostatnosti [The role of sodium – glucose cotransporter-2 inhibitors in the treatment of different phenotypes of chronic heart failure]. *Suchasni medychni tekhnologii*, 16 (1), 60–67. <https://doi.org/10.14739/mmt.2024.1.296545> [in Ukrainian].
7. Trokhymchuk, V. V., & Pankratov, I. O. (2024). Marketynhovyi analiz farmatsevtichnoho rynku preparativ dlia profilaktyky ta likuvannia patsientiv z COVID-19 z urazhenniam tsentralnoi nervovoi systemy [Marketing analysis of the pharmaceutical market of drugs for the prevention and treatment of patients with COVID-19 with central nervous system damage]. *Farmats. zhurn.*, 79, 3, 11–24. <https://doi.org/10.32352/0367-3057.3.24.02> [in Ukrainian].
8. Vlasenko, I. O., Davtian, L. L., & Zaliska, O. M. (2022). Study of pharmaceutical provision of type 2 diabetes therapy in Ukraine. *Pharmaceutical Review*, 2, 12–20. <https://doi.org/10.11603/2312-0967.2022.2.13332>
9. Vlasenko, I. O., Gladyshev, V. V., Zaliska, O. M., & Davtian, L. L. Study of affordability of pharmaceutical provision for type 2 diabetes therapy in Ukraine. *Medychni perspektyvy*, 2025, 30 (2), 247–254. <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2025.2.333711>
10. Nemchenko, A., Popova, I., & Demchenko, N. (2024). Doslidzhennia farmatsevtichnoho zabezpechennia khvorykh na sertsevo-sudynni zakhvoriuvannia v ramkakh prohramy «Dostupni liky». [Investigation of pharmaceutical support for patients with cardiovascular diseases under the «Affordable medicines» program]. *Health & Education*, 1, 121–130. <https://doi.org/10.32782/health-2024.1.16> [in Ukrainian].
11. Derzhavnyi reiestr likarskykh zasobiv Ukrainy [State Register of Medicinal Products of Ukraine]. URL: <http://www.drlz.com.ua/ibp/ddsitesite.nsf/all/index?opendocument> [in Ukrainian].
12. Natsionalnyi perelik osnovnykh likarskykh zasobiv [National List of Essential Medicines]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 25, 2009 No. 333 (as amended). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2009-%D0%BF#n15> [in Ukrainian].
13. Derzhavnyi formulir likarskykh zasobiv Ukrainy [State Formulary of Medicines of Ukraine]. URL: (<https://www.dec.gov.ua/materials/chynnyj-vypusk-derzhavnogo-formulyara-likarskykh-zasobiv/>) [in Ukrainian].

Подяка. Автори статті висловлюють вдячність Збройним Силам України за можливість працювати, здійснювати і публікувати свої дослідження.

Конфлікт інтересів відсутній.

Внесок авторів:

Ткаченко Н. О. – ідея, дизайн дослідження, корекція статті, висновки;

Хоменчук М. О. – збір та аналіз літератури, написання статті та анотації.

Надійшла до редакції 9 серпня 2025 р.

Прийнято до друку 8 жовтня 2025 р.

Електронна адреса для листування з авторами: tkachenkonat2@gmail.com

(Ткаченко Н. О.)